

D.

HMOTNÁ KULTURA

Poznámky k importům v Chrudimi a Hradci Králové

JAN FROLÍK–JIŘÍ SIGL

1. Úvod

Z rámce běžných nálezů se vyděluje skupina označovaná tradičně jako „importy“. Tyto nálezy dávají bezprostřední možnost nahlédnout do kontaktů příslušné lokality (pokud jsme schopni určit provenienci importu) a zamyslet se také nad cestami, kterými se do konkrétního nálezového celku mohly dostat.

Optimální výsledky lze podle našich předpokladů získat porovnáním situace srovnatelných lokalit, za něž pokládáme mezi jinými také Chrudim a Hradec Králové. Obě lokality jsou již delší dobu podrobovány soustavnému archeologickému výzkumu, který zahrnul všechny důležité periody vývoje a nashromáždil dostatečně reprezentativní soubory nálezů. Navíc je spojuje řada podobných rysů. Leží na významných zemských stezkách, Hradec Králové na polské stezce, hlavní spojnici Čech se Slezskem a Polskem; Chrudim na stezce trstenické, jedné ze dvou hlavních spojnic Čech s Moravou, přičemž stezce trstenické se pro starší období tradičně přikládá větší význam než stezce haberské. Také základní vývojové rysy obou lokalit jsou podobné (Frolík–Sigl 1994; Richter–Vokolek 1995). Základem středověkého vývoje je v obou případech slovanské hradiště 9.–10. století, přičemž pomíjíme důležitost obou míst již v pravěku. Na něj navazuje začlenění do přemyslovské hradecké správní soustavy s hradištěm jako jádrem, na něž se v dalším vývoji váže významná sídelní aglomerace, v případě Hradce Králové mnohem rozvinutější a vývojově složitější. Dynamika rozvoje hradecké aglomerace vedla k velmi časně postupné transformaci ve vrcholně středověké město (již před r. 1225). V Chrudimi se tento vývoj minimálně o půl století opozdil, vrcholně středověké město je lokováno až před rokem 1276. Toto zpoždění také podtrhuje archeologicky doložené dlouho trvajícím provizorním stádiem (Frolík–Sigl 1985). Vývojový předstih Hradce Králové započatý již v mladohradištním období přetrvával i v období po městské lokaci, po celý vrcholný středověk. Správně je však vývoj obdobný, obě královská města se na počátku 14. století stávají městy věnnými.

2. Chrudim

Největší část doložitelných importů tvoří keramické zlomky, přičemž nejstarší z nich můžeme datovat do mladohradištního období.

Malou, ale důležitou skupinu tvoří zlomky pražské keramiky s kalichovitou profilací okraje. Lze ji odlišit nejen na základě charakteristické profilace, ale i typické technologie (Čiháková 1984). Tyto nálezy jsme schopni bez problémů datovat. Jejich část pochází v případě již zpracovaných výzkumů (např. na Resslově náměstí) ze současných objektů, část však ze sekundárních poloh, často velmi mladých. Jinde jsme schopni jejich přítomnost alespoň konstatovat (Filištínská ul. čp. 37–42/I, Frolík–Sigl 1997a). Pro chronologické závěry je důležité, že se nevyskytují nejstarší profilace kalichovitých okrajů, blízké vzhůru vytaženým formám, které datujeme před konec 10. století, ale spíše jejich varianty 11. století a počátku století 12. V rámci keramických importů se jedná o skupinu nejhodnější zastoupenou.

Další keramické importy raného středověku a počátku středověku vrcholného (12.–13. stol.) jsou zastoupeny více méně ojediněle. V keramice 13. století jsme schopni v nálezovém souboru z Resslova náměstí bezpečně identifikovat pražský okraj se zduřelou profila-

cí, nalezený v sekundární poloze, a okraj tzv. šikmo seříznutý, opět pražského původu. Okraj se zduřelou profilací je doložen také ze sídliště u kostela sv. Kříže na jižním okraji aglomerace. K němu je lokalizována tržní osada (Frolík–Sigl 1997b). Z Moravy se do Chrudimi dostal římsovitý okraj, nalezený v Komenského ulici čp. 59 v kontextu 13. století (Frolík 1995). Další tři keramické zlomky, nalezené na Resselově náměstí, se také vymykají běžné chrudimské produkci, ale jejich původ neumíme zjistit.

V rámci keramiky 13. století je v Chrudimi v nevelkém množství doložena také světlá, červeně malovaná keramika, považovaná tradičně, byť pravděpodobně zjednodušeně, za doklad přítomnosti nově příchozích osadníků z německy mluvících oblastí. V Chrudimi je doložena z plochy městského jádra (Filištínská ulice čp. 37–42/I, Štěpánkova čp. 85/I a z Hradební ulice čp. 14/I – Sigl 1995), tedy ze všech větších archeologických výzkumů zde provedených. Její přítomnost registrujeme také na ploše pozdějšího Nového města, tj. východně od historického jádra (Školní náměstí). Známe ji také z některých osad chrudimské aglomerace (u kostela sv. Kříže, Husova ulice – Frolík–Sigl 1995). Výčet lokalit zdánlivě navozuje představu o hojném výskytu tohoto typu keramiky, ale ve všech případech se jedná o velmi malá množství keramických zlomků (řádově jednotlivosti). Zdá se, že tato keramika byla do Chrudimi pouze dovážena, ať již z oblastí mimočeských nebo pravděpodobněji z některého českého produkčního centra.

Ve vrcholně středověkém období 14.–15. století představují snadno identifikovatelnou skupinu importů nádoby loštického typu. Nejstarší známý nález pochází již z minulého století z Břetislavovy ulice z neznámého kontextu. Několik celých nádob a další fragmenty byly objeveny ve Filištínské ulici čp. 37–42/I, v prostředí odpadních jímek předběžně datovaných do širšího intervalu 14.–15. století. Mezi importované keramické zboží náleží také ojedinělý nález kachle malého formátu s glazovanou čelní stěnou s motivem orlice, nalezený ve Filištínské ulici čp. 37–42/I v odpadní jínce.

Chronologicky nejstarším nekeramickým nálezem je železný, pocínovaný křížek, zdobený rytým ornamentem, nalezený v zásypu středohradištního příkopu. Původně byl připevněn na podložce z organického materiálu (dřevo, kůže), takže tvořil výzdobu nějaké menší schránky, knižní vazby či podobného předmětu. Jeho provenience není prozatím jasná, nepodařilo se nalézt příslušné analogie ani v našem, ale ani v cizím prostředí, byť úvahy směřují do širšího Středomoří.

Importem je s velkou pravděpodobností také zadní část závěsného enkolpia z bronzu, uložená jako jednotlivost ve sbírkách Okresního musea v Chrudimi (Frolík–Sigl 1995). Bližší místo nálezu v rámci Chrudimi není známo, ani další nálezové okolnosti. Srovnáním s podobnými nálezy dospíváme k datování do mladohradištního období, provenience předmětu není určitelná, neboť tato část křížku není zdobena.

Mezi vrcholně středověkými nálezy tvoří od r. 1996 hojně zastoupenou skupinu také sklo 14.–16. století, pocházející z odpadních jímek ve Filištínské ulici čp. 37–42/I. Předpokládáme, že bylo do Chrudimi dováženo, neboť jeho výroba v regionu není ničím doložena.

2.1. Chrudim a Chrudimsko

Výčet importů naznačuje jejich rozdělení do tří skupin. Jednu tvoří předměty představující ve své době nesporně luxus (křížek, enkolpion, kachel malého formátu), jehož úroveň v některých případech v Chrudimi překvapuje. Kachel malého formátu je doložen v prostředí největších a nejbohatších sídelních aglomerací (Praha, Hradec Králové, Kutná Hora – Smetánka 1959) a na některých šlechtických hradech (Vízmburk, Rokštejn – Měřínský–Zumpfe 1996). Některé nejnovější nálezy naznačují, že tento obraz může být zkrácen stavem výzkumu. Zlomky těchto kachlů byly objeveny i na lokalitách, kde bychom je neočekávali (Čáslav, hrad Košumberk, okr. Chrudim – Frolík–Tomášek 1995).

Vrcholně středověké nálezy 14.–15. století (sklo, keramika loštického typu) patří také do skupiny, tvořící ve své době v Chrudimi luxus, i když pravděpodobně (podle počtu nálezů) dostupný větší skupině lidí.

Keramické nálezy 11.–13. století, především keramika s kalichovitou profilací okraje tvořila spíše obal na nějaké žádané zboží a nebyla sama o sobě předmětem dovozu. Dokládá to nejen její poměrně hojný výskyt (míněno v rámci importů, v celé keramické mase jde o minoritní skupinu), ale i její další osud (tj. odhození do odpadu a silná fragmentarizace). Tvarově jde o hrnce průměrné velikosti. Prostorová distribuce po celé ploše hradiště a poměrně hojný počet zlomků dokládá dosti intenzivní směnu (transport na vzdálenost více než 100 km v obou směrech trstenické stezky, tj. do Prahy i na Moravu – Frolík–Sigl 1994). Zajímavé je, že zatím v nálezech neregistrujeme keramiku ze Slezska či Polska.

Nejspíše prostřednictvím Chrudimi se tyto importy dostávaly i do bližšího či vzdálenějšího zázemí. Opět registrujeme moravskou keramiku s římsovitými okraji (Vejvanovice). Směrem k východu (na Moravu) se četnost výskytu této keramiky zvyšuje (na lokalitě Tisová–Staré Mýto tvoří podstatnou část nálezového souboru – Sigl 1986). Stejně tak se některé na Moravě hojnější keramické prvky vyskytují v Železných horách, v oblasti přímo s Moravou sousedící (Zkamenělý zámek u Hliska, k. ú. Česká Cikánka, Lány u Hlinska – Frolík–Sigl 1995). Problematické je posouzení okrajů morfologicky s kalichovitou profilací okraje, ale v netypickém technologickém provedení (Lány, Tuněchody, Heřmanův Městec). Nemůžeme prozatím rozhodnout, zda jde o nezávislý vývoj keramiky či napodobování keramické skupiny známé odjinud. Okraj s archaicky zdurělým okrajem z pražského produkčního centra je doložen v materiálu z feudálního sídla v Kostelci u Heřmanova Městce (Frolík–Sigl 1993). Vysoce luxusní předměty se soustřeďují na podlažickém klášterišti (křížek z Limoges, křížek z Kyjevské Rusi, prsten z Byzance), ale zde stojící klášter byl mimo Chrudim pravděpodobně jediným místem schopným tyto předměty získat a uživat (Frolík–Sigl 1995). Jiným případem je již dříve publikovaný mladohradištní nález korálků moravské provenience na pohřebišti v Moravanech, kde se rýsuje určitá možnost vztáhnout původ těchto předmětů k přesídleneckému názvu osady (Frolík 1981).

3. Hradec Králové

Ke zcela výjimečným nálezům v souboru keramiky zjištěné u vnitřní líce hradby na jižním okraji akropole náleží hrnec s válcovitým okrajem (Richter–Vokolek 1995). Původ tohoto typu okraje je tradičně spojován se Slezskem. Sřep stejného typu – MVC Hradec Králové, inv. č. 12726, zdobený v horních partiích těla kombinovanou výzdobou trojnásobně nepravidelně provedené vlnice, vodorovné řady šikmých vseků a středně široké ryté šroubovice – byl získán v letech 1902–1910 v Honkeho cihelně v Předměřicích nad Labem. Při těžbě cihlářské hlíny byly na straně k silnici zachraňovány sídlištní jámy, které patřily vesnickému sídlišti, jež bylo součástí bezprostředního zázemí Hradce (Sigl 1972).

Poměrně sporadicky je zastoupen kalichovitý okraj, a to buď v jeho klasické formě či častěji deriváty, které jsou kalichovitému okraji velmi blízké. Okraje tohoto typu se v hradecké stratigrafii nacházely většinou v sekundárně přemístěných polohách. Richter a Vokolek opatrně konstatují, že „by tento typ byl vítanou oporou pro synchronizaci s pražskými nálezy, datovanými do 11. století, s nimiž jsou totožné i zpracováním hlíny a výpalem, ... jsou důležitým dokladem kontaktů se středočeskou oblastí“ (Richter–Vokolek 1995, 60). Výše uvedené typy byly zjištěny i na jiných místech v Hradci Králové, např. na dvorku čp. 143 a 144, a to v přemístěných vrstvách (Richter–Vokolek 1995).

Nálezy světlé a červeně malované keramiky, i když jsou v inventáři hradecké keramiky zastoupeny podstatně více než předchozí dva typy, tvoří v celkovém souboru keramiky pouze minoritní část, jež je v jednotlivých vrstvách zastoupena od 0,07 % do 22 %. Lze jistě souhlasit s autory, kteří ve světlé keramice spatřují nejspíše doklad kontaktů s jihoněmeckým prostředím, který byl zprostředkovaný cizími osadníky. Výroba této keramiky byla doložena již po polovině 13. století. Světlá keramika může být někde považována za import, jinde, zejména ve významných městech, se přímo vyráběla (Richter–Vokolek 1995).

Typickou skupinu v souboru královéhradecké keramiky tvoří nádoby loštického ty-

pu, které dokládají obchodní vztahy s Moravou ve 14.–15. století. Tato keramika byla zjištěna na několika desítkách lokalit východočeského regionu, a to zejména v městském prostředí a na hradech a tvrzích.

Rovněž mezi importované zboží patří i skupina glazovaných kachlů malého formátu zdobené na čelní straně heraldickými motivy (lev, orlice) či rytířem (Smetánka 1959).

Poměrně rozšířeným nálezem v Hradci Králové byly fragmenty skleněných nádob, zejména číší. Tyto fragmenty byly nalézány v jímkách 14. až 16. století. Nejstarší doklady skla však byly zjištěny již ve vrstvách 2. poloviny 13. století, odkud byl získán drobný střepový materiál.

V r. 1911 byl na Pražském Předměstí, na Karlově třídě (dnes Gočárova třída) získán při stavbě vodovodu a kanalizace žernov – ležák i běhoun (Muzeum Hradec Králové, i. č. 3450 a 3451), vyrobený z křemenného porfyru, který pochází z Teplicka.

Mezi výjimečné předměty, které dokládají dálkové kontakty Hradce Králové, náleží bezesporu poutnický odznak s vyobrazením sv. Stanislava, který byl objeven při výzkumu na staveništi České národní banky na Pražském Předměstí v r. 1994 (Sigl–Vokolek 1994). Tato olovená plaketa vznikla krátce po polovině 13. století a je bezprostředně svázána s krakovským prostředím (Hrubý–Sigl 1996). Nález dokládá intenzivní kontakty Čech s Polskem, které ve 2. polovině 13. a na začátku 14. století nebyly pouze obchodní, ale také politické a kulturní.

4. Srovnání, závěr

Porovnáním výčtu v rámci obou posuzovaných lokalit dospíváme k závěru o totožném zastoupení jednotlivých předmětů, které můžeme považovat za importy. Některé z nich dokládají dosti přesvědčivě úroveň prostředí na obou centrálních východočeských lokalitách (kachle malého formátu, sklo), spojenou s přítomností osob, které si byly schopny toto luxusní zboží opatřit a užívat, často i ze vzdálených oblastí (Chrudim – středohradištní křížek, Hradec Králové – odznak se sv. Stanislavem).

Určitá část méně luxusních „importů“ je dokladem transportu, dálkových kontaktů či obchodních styků v rámci českého státu (keramika z pražské oblasti a z Moravy, žernov z Teplicka v Hradci Králové). Mezi oběma lokalitami pozorujeme určité rozdíly v zastoupení jednotlivých skupin (např. moravská keramika je častěji doložena v Chrudimi a na Chrudimsku; zdá se, že stejně je tomu v případě keramiky s kalichovitou profilací okraje), ale celkové poznání může být zkruseno nerovnoměrným stavem výzkumu a zpracování. Také detailní studium keramiky, které by odlišilo všechny importy a určilo jejich původ, je teprve v počátcích.

Stejně obtížné je posouzení skutečnosti, že v Hradci Králové nacházíme některé předměty původem z Polska či Slezska (keramika, odznak se sv. Stanislavem), naproti tomu v Chrudimi spíše předměty z Moravy (keramika) či z oblastí vzdálenějších, ale přes Moravu sem nejspíše dopravených (středohradištní křížek). V obou případech procházejí lokalitou zemské stezky spojující je bezprostředně s příslušným regionem. Malé množství předmětů však nevylučuje, že zmíněná okolnost, byť odpovídající našim předpokladům, je dílem náhody. Zcela výjimečnou lokalitou je podlažické klášterišť. Zdejší luxusní importy z několika vzdálených oblastí Evropy, ukazují především na možnosti tohoto kláštera ve 12.–13. století, jehož historie je však pro absenci písemných pramenů víceméně temná.

Celkově snad můžeme uzavřít, že podobný obraz by poskytlo studium materiálu z většiny soudobých lokalit téhož postavení a mohlo by pomoci osvětlit dálkové kontakty mezi nimi. Vzhledem k tomu, že většinu „importů“ tvoří keramické zlomky, je nezbytnou podmínkou detailní poznání produkce jednotlivých keramických okruhů v rámci Čech, Moravy a nejbližšího okolí. To je i ve východních Čechách teprve v počátcích.

Literatura

- ČIHÁKOVÁ, J., 1984: Pražská keramika 11.–13. století, in: H. Ječný et alii, Praha v raném středověku, *Archaeologica Pragensia* 5/2, 257–262.
- FROLÍK, J., 1981: Nálezy ze slovanského pohřebiště v Moravanech, *Archeologické rozhledy* 33, 319–320.
- FROLÍK, J., 1995: Předběžná zpráva o záchranném archeologickém výzkumu v Komenského ulici čp. 59 v Chrudimi (stavba trafostanice), *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 21, 73–81.
- FROLÍK, J.–SIGL, J., 1985: K počátkům města Chrudimi, *Archaeologia Historica* 10, 175–180.
- FROLÍK, J.–SIGL, J., 1993: Počátky feudálního sídla u kostela sv. Petra a Pavla v Kostelci u Heřmanova Městce, *Východočeský sborník historický* 3, 55–79.
- FROLÍK, J.–SIGL, J., 1994: New Facts on the Settlement on the Central Hilltop of the Town of Chrudim. Rescue Survey of 1982–1984, *Památky archeologické LXXXV*, 111–131.
- FROLÍK, J.–SIGL, J., 1995: Chrudimsko v raném středověku. Vývoj osídlení a jeho proměny. Hradec Králové.
- FROLÍK, J.–SIGL, J., 1997a: Předstihový archeologický výzkum v Chrudimi-Filištínské ulici na stavební budovy Okresního archivu v roce 1996, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 23, 86–95.
- FROLÍK, J.–SIGL, J., 1997b: Sídliště v Chrudimi u sv. Kříže a jeho význam pro počátky města, *Chrudimský vlastivědný sborník* II, 1–18.
- FROLÍK, J.–TOMÁŠEK, M., 1995: Archeologický výzkum historického jádra Čáslavi v letech 1991–1993, *Archaeologia Historica* 20, 147–156.
- HRUBÝ, V.–SIGL, J., 1996: Poutní odznak s vyobrazením sv. Stanislava z výzkumu v Hradci Králové, *Archaeologia Historica* 21, 7–15.
- MĚŘÍNSKÝ, Z.–ZUMPFE, E., 1996: Kachle malého formátu z Jihlavy a hradu Rokštejna a jejich ikonografie, *Archaeologia Historica* 21, 499–504.
- RICHTER, M.–VOKOLEK, V., 1995: Hradec Králové. Slovanské hradiště a počátky středověkého města. Hradec Králové–Praha.
- SIGL, J., 1972: Slovanské osídlení východních Čech I, II. N. publ. Dipl. práce FFUK Praha.
- SIGL, J., 1986: Excavations at the Mediaeval Settlement of Staré Mýto in E Bohemia, in: *Archaeology in Bohemia 1981–1985*, 243–245. Praha.
- SIGL, J., 1995: Předstihový výzkum v Hradební ulici čp. 14 v Chrudimi, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 21, 61–72.
- SIGL, J.–VOKOLEK, V., 1994: Výzkum středověkého sídliště na stavbě budovy České národní banky v Hradci Králové, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 20, 86–95.
- SMETÁNKA, Z., 1959: K problému nejstarších plasticky zdobených kachlů v Čechách, *Práce Krajského muzea v Hradci Králové, Ser. B*, 2, 107–114.

Zusammenfassung

Befunde zu den „Importen“ in Chrudim und Hradec Králové

1. Einleitung

Unter den üblichen Funden tritt eine Gruppe hervor, die traditionell „Importe“ bezeichnet ist. Diese Gegenstände geben uns Auskunft über die Kontakte der Lokalität mit anderen Örtlichkeiten. Die optimalen Ergebnisse kann man, unserer Meinung nach, durch den Vergleich mehrerer vergleichbaren Lokalitäten gewinnen. Unter anderen stellen solche Lokalitäten auch Chrudim und Hradec Králové dar. Beide sind systematisch archäologisch untersucht, beide lagen an bedeutsamen Landeswegen. Auch die Hauptzüge ihrer Entwicklung sind ähnlich (Frolík–Sigl 1994, Richter–Vokolek 1995).

2. Chrudim

Den größten Teil der belegbaren Importen stellen die keramischen Bruchstücke dar. Teilweise handelt es sich um Bruchteile von der Prager Keramik mit der becherförmigen Randprofilierung. Eher kommen ihre ins 11. Jh. und an den Anfang des 12. Jh.s datierten Varianten vor. Sie sind unter den keramischen Importen am häufigsten vertreten. In der Keramikkollektion aus dem 13. Jh. identifizieren wir den Prager Rand mit der geschwollenen Profilierung und den sog. schräg geschnittenen Rand, wieder von Prager Herkunft. Aus Mähren kam in Chrudim der gesimsartige Rand aus dem 13. Jh. Im Rahmen der Keramik des 13. Jh.s ist in Chrudim auch die helle, rot bemalte Keramik nachgewiesen, die traditionell, wenn auch vereinfacht, für den Beleg gehalten ist, daß hier neugekommene Ansiedler aus den deutschsprachigen Gebieten vorkamen. Mit Rücksicht auf die geringe Menge der gefundenen Bruchteile nehmen wir an, daß diese Keramik in Chrudim nur importiert wurde.

Aus der höchmittelalterlichen Epoche (14.–15. Jh.) stammen die importierten Gefäße der Loštice Art. Importiert ist auch die vereinzelt vorkommende kleinformatige Kachel mit der glasierten Frontseite mit dem Adlermotiv.

Den ältesten nicht keramischen Fund stellt das eiserne verzinnte Kreuzchen mit dem gravierten

Ornament, das in der Aufschüttung des Grabens aus der Mittelburgwallzeit gefunden wurde. Ursprünglich war das Kreuzchen auf einer Unterlage aus dem organischen Material befestigt. Seine Herkunft bleibt bisher unklar, man denkt über die breitere Mittelmeerumgebung nach. Importiert wurde höchstwahrscheinlich auch der Hinterteil des bronzen Enkolpions aus der Jungburgwallzeit. Seit dem J. 1996 wurde auch Glas aus Hochmittelalter (14.–16. Jh.) häufig gefunden. Wir nehmen an, daß dieses Glas in Chrudim importiert wurde.

2.1. Chrudim und Umgegend

Das Verzeichnis der Funde deutet auch ihre Einteilung in drei Gruppen an. Eine von ihnen besteht aus den Gegenständen (Kreuzchen, Enkolpion, kleine Kachel), die in ihrer Zeit zweifellos Luxus darstellten, dessen Niveau in einigen Fällen in Chrudim überraschend ist. Die kleinformatigen Kacheln sind in den größten und reichsten Siedlungsagglomerationen (Prag, Hradec Králové, Kutná Hora) und in den adeligen Sitzen (die Burgen Vizmburk, Rokštejn) belegt. Die neuesten Funde deuten, jedoch an, daß der Zustand der Forschung zu einer entstehenden Vorstellung führen könnte. Die Bruchstücke von solchen Kacheln wurden in den Lokalitäten gefunden, in den man sie nie voraussetzen würde (Čáslav, Burg Košumbrk).

Die hochmittelalterlichen Funde aus dem 14.–15. Jahrhundert (Glas, Keramik der Lošticer Art) gehören auch in die Gruppe der Gegenständen, die in dieser Zeit in Chrudim Luxus darstellten, wenn sie auch für mehr Leute erreichbar waren.

Die Funde der Keramik aus dem 11.–13. Jahrhundert, vor allem die Keramik mit der becherförmigen Randprofilierung diente wahrscheinlich eher als Verpackung und von sich selbst wurde nicht importiert.

Wahrscheinlich durch Chrudim kamen diese Importe auch ins Hinterland. Man registriert wieder die mährische Keramik mit Rändern mit dem Kragenprofil (Vejvanovice). In der Richtung nach Mähren sind die Funde dieser Keramik häufiger. Einige in Mähren übliche keramische Elemente kommen im anliegenden Gebiet zahlreicher vor (Zkamenělý zámek u Hlinska, Katastergbiet Česká Cikánka, Lány u Hlinska). Der Rand mit dem archaisch geschwollenen Saum aus dem Prager Produktionszentrum ist im Material aus dem Feudalsitz in Kostelec bei Heřmanův Městec belegt.

Die hoch luxuriösen Gegenstände konzentrierten sich an der Stelle des ehemaligen Klosters in Podlažice (Kreuzchen aus Limoges, Kreuzchen aus Kiewer Rußland, Ring aus Byzanz), aber das hiesige Kloster war außer Chrudim die einzige Stelle, die fähig war, diese Gegenstände zu gewinnen. Ein anderer Fall stellt der früher publizierte Fund der Glasperlen von mährischer Provenienz in der Grabstätte in Moravany dar. Es ist möglich, die Herkunft dieser Gegenstände mit dem Namen der Siedlung zu bringen.

3. Hradec Králové

Ganz außergewöhnlich sind in der Keramikkollektion zwei Scherben mit dem walzenförmigen Rand, dessen Ursprung man traditionell mit Schlesien verbindet. Sporadisch ist der becherförmige Rand vertreten, entweder in seiner klassischen Form oder öfter seine Derivate. Die helle rot bemalte Keramik bildet nur einen kleineren Teil der gesamten Kollektion (in einzelnen Schichten 0,07 %–22 %, wenn sie auch im Inventar der Hradecer Keramik wesentlich mehr als die vorhergenannten zwei Type vertreten sind. Eine typische Gruppe in der Keramikkollektion aus Hradec Králové stellen die Gefäße der Lošticer Art dar, die die Handelsbeziehungen mit Mähren im 14.–15. Jh. belegen. Unter die importierten Waren gehören auch die kleinformatigen glasierten Kacheln, die auf der Frontseite mit heraldischen Motiven (Löwe, Adler) oder Ritter verziert sind.

Verhältnismäßig zahlreich wurden in Hradec Králové die Fragmente der Glasgefäße, namentlich der Pokale, gefunden. Von den nicht keramischen Funden führen wir noch den aus Quarzporphyr hergestellten Mühlstein an, der aus der Gegend bei Teplice stammt. Unter die außergewöhnlichen Gegenstände, die Fernkontakte belegen, gehört das Pilgerzeichen mit der Abbildung des Hl. Stanislaus. Diese Bleiplakette, die kurz nach der Hälfte des 13. Jh.s entstand, belegt intensive Kontakte zwischen Böhmen und Polen (Hrubý–Sigl 1995).

4. Vergleichung und Schluß

Durch den Vergleich beider beurteilten Lokalitäten kamen wir zum Schluß, daß die einzelnen Importe in gleichem Maße vertreten sind. Einige von ihnen belegen überzeugend das Niveau der Umgebung (die kleinformatigen Kacheln, Glas) und auch die Anwesenheit der Leute, die fähig waren, sich diese Luxuswaren oft auch aus entfernten Gebieten (Chrudim – Kreuzchen aus der Mittelburgwallzeit, Hradec Králové – Pilgerzeichen mit dem Hl. Stanislaus) zu besorgen und benutzen.

Ein Teil von den weniger luxuriösen „Importen“ dokumentiert zweifellos Transport, Fernkontakte oder Handelsbeziehungen im tschechischen Staat (Keramik aus dem Prager Gebiet und aus Mähren, Mühlstein von Teplice in Hradec Králové). Zwischen beiden Lokalitäten bemerken wir gewisse Unterschiede im Vertreten der einzelnen Gruppen (z. B. die mährische Keramik ist häufiger in Chrudim und Umgebung belegt, wahrscheinlich auch die Keramik mit der becherförmigen Randprofilierung). Die Ergebnisse könnten jedoch wegen des ungleichmäßigen Zustands der Forschung und Bearbeitung gewissermaßen entstellend werden. Eine völlig außergewöhnliche Lokalität stellt das ehemalige Kloster Podlažice dar. Die hiesigen Luxusimporte aus einigen entfernten Gebieten Europas zeigen vor allem die Möglichkeiten dieses Klosters im 12.–13. Jahrhundert.